РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 6
№ 1 (31)

Січень – лютий 2021 р.

DOI 10.53672/ej.1.2021

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2021. Том 6, № 1 (31)

Січень–лютий 2021 року

Київ · 2021
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.1.2021
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2021. Т. 6, № 1 (31) (січень–лютий 2021 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2021. — 31 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2021
© Видавник Назаров О. А., 2021

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Хомутенко В. П., Костін О. Ю. Працівниками Одеського НДЕКЦ МВС України було прийто участь у написанні монографії «Теорія та практика проведення судових експертиз за напрямком інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності», яка відзначена Дипломом **8**

1.2. Проблемні аспекти застосування поліграфа **10**

Ноздрін Д. О. **Деякі аспекти** використання інструментальної детекції поліграфологічних досліджень в системі МВС України **10**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **12**

Верховний Суд (Касаційний кримінальний суд). Позиція Верховного Суду: сторона захисту вправі збирати докази після того, як обвинувальний акт було передано до суду, у тому числі звертатись до судових експертів та призначати експертизу **12**

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд). Правова позиція Верховного Суду: участь органу опіки та піклування та подання ним письмового висновку при розгляді спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини тощо є обов'язкова **14**

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд). Правова позиція Верховного Суду: висновок спеціаліста психолога є не належним доказом у справі з причини 1) не урахування психологом фактичних обставин справи, 2) не спілкування психолога з дитиною або одним із батьків, 3) не вивчення матеріалів справи **16**

Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд). Загальні підходи до відшкодування моральної шкоди, завданої органом державної влади сформульовані Верховним Судом у постанові від 10.04.2019 у справі №464/3789/17 . . . . . **18**

Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд). Верховний Суд погодився з рішенням апеляції про відхилення висновка спеціаліста - психолога з підстав не віднесення його до кола доказів, визначених статтею 69 КАС України та присудженою компенсацією за завдану моральну шкоду у розмірі одна тисяча гривень **20**

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ **22**

Відчуження одного з батьків другим – це психологічне насилля над дитиною **22**

Громадська організація «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» з 21 січня 2021 року розпочинає роботу щодо відпрацювання системи Автоматизованого анонімного тестування для складання кваліфікаційного іспиту по експертним спеціальностям **22**

КЦС ВС указав на особливості доказування у справах про визначення місця проживання дитини **22**

Відеоефір online Міжнародної науково-практичної конференції «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» м.Львів 19 лютого 2021 року **22**

Міністерство юстиції України оновило інформацію щодо вартості однієї експертогодини в 2021 році, яка становить з 29 січня 2021 року - 171,61 грн. **23**

Директоратом правосуддя та кримінальної юстиції було підготовлено Моніторинговий звіт за 2020 рік, який включає у тому числі розділ ефективності нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності **23**

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ **25**

Демонстраційний тест EyeDetect **25**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **27**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» — реферативно-науковий. Він поєднує дві ознаки, визначені ДСТУ 3017:2015: науковий журнал містить публікації про теоретичні й прикладні дослідження, а реферативний — упорядковану сукупність бібліографічних записів разом із рефератами. Тому в номері є оригінальні статті, вперше оприлюднені в нашому виданні, і реферати праць, які вже виходили в інших виданнях, на офіційних сайтах або в судових рішеннях. Кожен реферат має позначку «Реферат», анотацію та бібліографічний опис першоджерела: за кілька хвилин ви дізнаєтеся головне й зможете прочитати оригінал повністю.[6]

Шановні читачі! Кожен висновок судового експерта починається з питання, на яке ще ніхто не дав відповіді. У номері 2021. Том 6, № 1 (31) ми зібрали 7 матеріалів, які допомагають шукати такі відповіді: нормативне регулювання експертизи, теорія та історія спеціальних знань, поліграф і виявлення обману.

> *З історії світової судової експертизи. 1921 року в поліції Берклі (Каліфорнія), за підтримки шефа Огаста Воллмера, Джон Ларсон зібрав перший детектор брехні з безперервним записом показників. У справі про крадіжку в гуртожитку він за один день, упродовж 16 годин, опитав усіх 38 мешканців, після чого винна особа зізналася. У 2021 році минає 100 років від цієї події.*[7]

Читачі найчастіше знаходять у Google матеріал «Правова позиція Верховного Суду: участь органу опіки та піклування та подання ним письмового висновку при розгляді спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини тощо є обов'язкова». Почніть із нього, а потім загляньте в розділ «Новини журналу»: тут щотижня з'являються нові матеріали, і саме з таких публікацій для багатьох почався шлях у науку.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

ПРАЦІВНИКАМИ ОДЕСЬКОГО НДЕКЦ МВС УКРАЇНИ БУЛО ПРИЙТО УЧАСТЬ У НАПИСАННІ МОНОГРАФІЇ «ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ЗА НАПРЯМКОМ ІНЖЕНЕРНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ, ТОВАРОЗНАВЧИХ ВИДІВ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ», ЯКА ВІДЗНАЧЕНА ДИПЛОМОМ[1]

Хомутенко В. П., Костін О. Ю.

Реферат. Колективна монографія «Теорія та практика проведення судових експертиз за напрямком інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності» за редакцією В. П. Хомутенко та О. Ю. Костіна (Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2018, 274 с.) підготовлена працівниками Одеського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України разом із викладачами Одеського національного економічного університету на основі узагальнення експертної практики та їхніх наукових праць. Автори розглядають теоретичні й прикладні питання судової експертизи: теоретичні та правові засади її призначення і проведення, науково-методичні підходи до судово-економічних і товарознавчих експертиз та оціночної діяльності, а також базові алгоритми інженерно-транспортних експертиз. Розділи й підрозділи написали чотирнадцять авторів, серед них О. Ю. Костін, В. П. Хомутенко, І. С. Луценко, Г. І. Брусенська, Д. В. Карандюк, Т. А. Кунділовська, А. В. Хомутенко; розподіл підрозділів між ними наведено в рефераті. Монографію рекомендувала вчена рада ОНЕУ (протокол № 2 від 24 жовтня 2017 р.), рецензентами стали доктор юридичних наук, професор О. М. Цільмак (Одеський державний університет внутрішніх справ) і доктор економічних наук, професор В. В. Немченко (Одеська національна академія харчових технологій). У березні 2020 року на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ праця здобула Диплом ІІ ступеня в номінації «Монографія», а 17 вересня 2020 року на неї видано свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 99743. Реферат містить також довідку про Одеський НДЕКЦ МВС: Експертну службу МВС у березні 2002 року прийнято до Європейської мережі криміналістичних наукових установ (ENFSI), центр акредитовано за ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 (2018), а 11 січня 2021 року він отримав атестат за ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 з розширеними напрямами, зокрема комп'ютерно-технічними, дактилоскопічними й трасологічними дослідженнями. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам і студентам, практикуючим експертам і здобувачам кваліфікації судового експерта; повний текст доступний у репозитарії ОНЕУ.

Ключові слова: судова експертиза, інженерно-транспортна експертиза, судово-економічна експертиза, товарознавча експертиза, оціночна діяльність, призначення судової експертизи, Одеський НДЕКЦ МВС України, колективна монографія, акредитація експертних лабораторій.

Experts of the Odesa Scientific Research Expert and Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine Co-Authored the Award-Winning Monograph 'Theory and Practice of Forensic Examinations in Engineering, Economic and Commodity Research and Appraisal Activity'

Khomutenko V. P., Kostin O. Yu.

Abstract. The collective monograph 'Theory and Practice of Forensic Examinations in Engineering, Economic and Commodity Research and Appraisal Activity', edited by V. P. Khomutenko and O. Yu. Kostin (Odesa, 2018, 274 pp.), was written by experts of the Odesa Scientific Research Expert and Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine together with lecturers of Odesa National Economic University and generalises expert practice and the authors' own research. The book examines the theoretical and legal grounds for appointing and conducting forensic examinations, scientific and methodological approaches to forensic economic and commodity examinations and to appraisal, and sets out basic algorithms for engineering and vehicle examinations. Fourteen contributors, including O. Yu. Kostin, V. P. Khomutenko, I. S. Lutsenko, H. I. Brusenska and D. V. Karandiuk, share the chapters. The monograph was recommended by the Academic Council of Odesa National Economic University in October 2017 and reviewed by Professor O. M. Tsilmak (Doctor of Law) and Professor V. V. Nemchenko (Doctor of Economics). In March 2020 it received a second-degree diploma in the 'Monograph' category at the IV International Scientific and Practical Conference 'International and National Security: Theoretical and Applied Aspects' at Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, and in September 2020 a certificate of copyright registration No. 99743 was issued. The paper also profiles the Odesa centre: the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs joined ENFSI in 2002, and the centre holds accreditation under ISO/IEC 17025:2017 covering, among other fields, computer, fingerprint and footwear trace examinations. The monograph addresses researchers, lecturers, students, practising experts and candidates for the qualification of forensic expert.

Keywords: forensic examination, engineering and vehicle examination, forensic economic examination, commodity examination, appraisal activity, appointment of forensic examination, Odesa forensic centre, ISO/IEC 17025, collective monograph.

Першоджерело: *Теорія та практика проведення судових експертиз за напрямком інженерних, економічних, товарознавчих видів досліджень та оціночної діяльності : монографія / за ред. В. П. Хомутенко, О. Ю. Костіна. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2018. 274 с. Реферат оприлюднено в журналі 05.02.2021.*

References

1. Khomutenko V. P., Kostin O. Yu. Pratsivnykamy Odeskoho NDEKTS MVS Ukrainy bulo pryito uchast u napysanni monohrafii "Teoriia ta praktyka provedennia sudovykh ekspertyz za napriamkom inzhenernykh, ekonomichnykh, tovaroznavchykh vydiv doslidzhen ta otsinochnoi diialnosti", yaka vidznachena Dyplomom [Experts of the Odesa Scientific Research Expert and Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine Co-Authored the Award-Winning Monograph 'Theory and Practice of Forensic Examinations in Engineering, Economic and Commodity Research and Appraisal Activity'] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-vidi-spetsialnikh-znan/4239-pratsivnikami-odeskogo-ndekts-mvs-ukrajini-bulo-prijto-uchast-u-napisanni-monografiji-teoriya-ta-praktika-provedennya-sudovikh-ekspertiz-za-napryamkom-inzhenernikh-ekonomichnikh-tovaroznavchikh-vidiv-doslidzhen-ta-otsinochnoji-diyalnosti-yaka-vidznachena-diplomom (onovlena versiia vid 13.09.2021). [in Ukrainian].

1.2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ДЕТЕКЦІЇ ПОЛІГРАФОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ[1]

Ноздрін Д. О.

Реферат. Д. О. Ноздрін у статті, опублікованій у «Південноукраїнському правничому часописі» (2016, № 1, с. 91–95), розглядає інструментальну детекцію, тобто опитування із застосуванням поліграфа, як засіб перевірки кандидатів на посаду судді. Вихідна теза автора: під час конкурсного відбору суддів в Україні поліграф не використовують, тоді як у Республіці Молдова таке тестування є обов'язковим. Ноздрін пропонує закріпити в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» процедурні гарантії: тестування має проводити атестований спеціаліст у спеціально відведеному приміщенні, перебіг опитування слід фіксувати технічними засобами відео- та звукозапису, а сертифікаційні й технічні вимоги до поліграфа повинен затвердити Кабінет Міністрів України. Від тестування пропонується звільняти лише вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; саму процедуру автор вважає нешкідливою для життя і здоров'я особи. Центральним у концепції є ймовірнісний статус результатів: вони мають сприяти формуванню внутрішнього переконання членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів, але не можуть бути самостійною підставою для відмови кандидатові в призначенні, а негативний результат лише зумовлює додаткову перевірку. Тестування може стосуватися фактів протиправного насильства, корупційних чи інших протиправних діянь кандидата, проте його результати не можна використовувати для обвинувачення в кримінальному, адміністративному чи дисциплінарному правопорушенні. Теоретичну основу праці становлять законопроєкт від 12.03.2013 № 2521 про доповнення КПК України положеннями щодо використання поліграфа, посібник В. О. Криволапчука, І. В. Клименка й О. А. Назарова про міжнародний досвід застосування поліграфних технологій та перспективи їх використання в системі МВС, праці Д. А. Мовчана, Т. Р. Морозової, О. І. Мотляха, інформаційний лист О. А. Назарова для суддів щодо судової психологічної експертизи з використанням поліграфа, посібник С. К. Делікатного та Ж. Ю. Половнікової. Запропонована модель розмежовує кадрову перевірку й доказування і тому корисна правникам, поліграфологам і судовим експертам.

Ключові слова: поліграф, інструментальна детекція, конкурсний відбір суддів, кандидат на посаду судді, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», ймовірнісний характер результатів, доброчесність, Республіка Молдова, МВС України.

Certain Aspects of the Use of Instrumental Detection in Polygraph Examinations in the System of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

Nozdrin D. O.

Abstract. D. O. Nozdrin's article in the journal Pivdennoukrainskyi Pravnychyi Chasopys (South Ukrainian Law Journal, 2016, No. 1, pp. 91–95) considers instrumental detection by means of the polygraph as a tool for vetting candidates for judicial office. The author starts from the observation that polygraph testing is not used in the competitive selection of judges in Ukraine, whereas in the Re-

public of Moldova it is mandatory. He proposes amending the Law of Ukraine 'On the Judiciary and the Status of Judges' to provide procedural safeguards: testing should be carried out by a certified specialist in specially designated premises, the procedure should be video and audio recorded, and certification and technical requirements for polygraph instruments should be approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine. Only pregnant women and women with children under three would be exempt, and the procedure is described as harmless to life and health. The key element of the proposal is the probabilistic status of the results: they may help members of the High Qualification Commission of Judges form an inner conviction but cannot by themselves justify refusing appointment, and a negative result should only trigger additional checks. Testing may address unlawful violence, corruption or other wrongdoing by the candidate, yet its results may not be used to charge the candidate with a criminal, administrative or disciplinary offence. The analysis relies on draft law No. 2521 of 12 March 2013 on polygraph use in criminal proceedings and on Ukrainian works on polygraph practice, including a manual by V. O. Kryvolapchuk, I. V. Klymenko and O. A. Nazarov. The proposed model separates personnel screening from criminal proof and is relevant to lawyers, polygraph examiners and forensic experts.

Keywords: polygraph, instrumental detection, selection of judges, candidates for judicial office, High Qualification Commission of Judges, integrity vetting, probabilistic results, Republic of Moldova, Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Першоджерело: *Ноздрін Д. О. Деякі аспекти використання інструментальної детекції поліграфологічних досліджень в системі МВС України. Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 1. С. 91–95.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 20.02.2021.*

References

1. Nozdrin D. O. Deiaki aspekty vykorystannia instrumentalnoi detektsii polihrafolohichnykh doslidzhen v systemi MVS Ukrainy [Certain Aspects of the Use of Instrumental Detection in Polygraph Examinations in the System of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/doslidzhennya-na-poligrafi/4359-nozdrin-d-o-deyaki-aspekti-vikoristannya-instrumentalnoji-detektsiji-poligrafologichnikh-doslidzhen-v-sistemi-mvs-ukrajini-d-o-nozdrin-pivdennoukrajinskij-pravnichij-chasopis-2016-1 (onovlena versiia vid 13.10.2021). [in Ukrainian].

2. Nozdrin D. O. Deiaki aspekty vykorystannia instrumentalnoi detektsii polihrafolohichnykh doslidzhen v systemi MVS Ukrainy [Certain Aspects of the Use of Instrumental Detection in Polygraph Examinations in the System of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys. 2016. № 1. S. 91–95. URL: https://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1033/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%BD1%202016.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ: СТОРОНА ЗАХИСТУ ВПРАВІ ЗБИРАТИ ДОКАЗИ ПІСЛЯ ТОГО, ЯК ОБВИНУВАЛЬНИЙ АКТ БУЛО ПЕРЕДАНО ДО СУДУ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗВЕРТАТИСЬ ДО СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ ТА ПРИЗНАЧАТИ ЕКСПЕРТИЗУ[1]

Верховний Суд (Касаційний кримінальний суд)

Реферат. Розглянуто правову позицію Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, викладену в постанові від 08 грудня 2020 року у справі № 278/1306/17, щодо права сторони захисту збирати докази після передання обвинувального акта до суду. Суд першої інстанції визнав недопустимим висновок експерта, наданий захистом, оскільки експертизу проведено після закінчення строків досудового розслідування, і послався на частину восьму статті 223 КПК України, за якою слідчі (розшукові) дії після спливу цих строків є недійсними, а отримані внаслідок них докази недопустимими. Верховний Суд з таким підходом не погодився. Згідно зі статтею 20 і пунктом 8 частини третьої статті 42 КПК обвинувачений має право збирати й подавати докази, а обвинуваченим за частиною другою статті 42 є особа, обвинувальний акт щодо якої передано до суду в порядку статті 291 Кодексу. Буквальне тлумачення цих норм означає, що захист може самостійно звертатися до експертів і після передання обвинувального акта, а протилежний висновок суперечить чіткому змісту закону. Право захисту надати суду висновок експерта прямо передбачене частиною другою статті 101 КПК; частина друга статті 22 гарантує сторонам рівні права на збирання та подання доказів, а частина шоста покладає на суд обов'язок створити умови для ефективної реалізації цих прав. Закріпивши право захисту подавати експертні висновки, законодавець тим самим зобов'язав суд розглядати їх у сукупності з іншими доказами, що відповідає пункту 1 і підпункту «b» пункту 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Позбавлення захисту можливості подати власні експертні докази Верховний Суд кваліфікував як істотне порушення кримінального процесуального закону. Позиція має пряме практичне значення для адвокатів і судових експертів, зокрема недержавних: висновок, підготовлений на замовлення захисту на судовій стадії, не можна відкинути лише з посиланням на закінчення строків досудового розслідування.

Ключові слова: сторона захисту, збирання доказів, висновок експерта, обвинувальний акт, допустимість доказів, строки досудового розслідування, стаття 101 КПК України, рівність сторін, стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Верховний Суд.

Position of the Supreme Court: The Defence May Collect Evidence After the Indictment Has Been Submitted to Court, Including Approaching Forensic Experts and Commissioning Examinations

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi kryminalnyi sud).

Abstract. The paper reviews the position of the Criminal Cassation Court within the Supreme Court, stated in its ruling of 8 December 2020 in case No. 278/1306/17, on the right of the defence to gather evidence after the indictment has been sent to court. The first-instance court had declared inadmissible an expert opinion submitted by the defence because the examination had been carried out

after the pre-trial investigation period had expired, relying on Article 223(8) of the Criminal Procedure Code of Ukraine, under which investigative actions taken after that period are invalid and the resulting evidence inadmissible. The Supreme Court disagreed. Under Article 20 and Article 42(3)(8) of the Code the accused has the right to collect and submit evidence, and under Article 42(2) a person becomes the accused once the indictment has been submitted to court under Article 291. A literal reading of these provisions therefore allows the defence to approach experts independently at the trial stage. Article 101(2) expressly entitles the defence to present an expert opinion, Article 22(2) guarantees equal rights of the parties to collect and present evidence, and Article 22(6) obliges the court to ensure that these rights can be exercised effectively. By granting the defence this right, the legislator also obliged the court to consider such opinions together with other evidence, in line with Article 6 §§ 1 and 3(b) of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Depriving the defence of any opportunity to present its own expert evidence was held to be a substantial violation of criminal procedural law. The position matters for defence lawyers and forensic experts, including non-state experts: an opinion commissioned by the defence at trial cannot be rejected merely because the investigation period has expired.

Keywords: defence, collection of evidence, expert opinion, indictment, admissibility of evidence, pre-trial investigation period, equality of arms, Article 6 of the European Convention on Human Rights, Supreme Court of Ukraine, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 08.12.2020 у справі № 278/1306/17.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 22.01.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi kryminalnyi sud). Pozytsiia Verkhovnoho Sudu: storona zakhystu vpravi zbyraty dokazy pislia toho, yak obvynuvalnyi akt bulo peredano do sudu, u tomu chysli zvertatys do sudovykh ekspertiv ta pryznachaty ekspertyzu [Position of the Supreme Court: The Defence May Collect Evidence After the Indictment Has Been Submitted to Court, Including Approaching Forensic Experts and Commissioning Examinations] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4126-pozitsiya-verkhovnogo-sudu-storona-zakhistu-vpravi-zbirati-dokazi-pislya-togo-yak-obvinuvalnij-akt-bulo-peredano-do-sudu-u-tomu-chisli-zvertatis-do-sudovikh-ekspertiv-ta-priznachati-ekspertizu (onovlena versiia vid 23.01.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 08.12.2020 u spravi № 278/1306/17 [Ruling of the Criminal Cassation Court Within the Supreme Court of 08.12.2020 in Case No. 278/1306/17]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94264608 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ: УЧАСТЬ ОРГАНУ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ ТА ПОДАННЯ НИМ ПИСЬМОВОГО ВИСНОВКУ ПРИ РОЗГЛЯДІ СПОРІВ ЩОДО УЧАСТІ ОДНОГО З БАТЬКІВ У ВИХОВАННІ ДИТИНИ, ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ТОЩО Є ОБОВ'ЯЗКОВА[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Матеріал розкриває правову позицію Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, викладену в постанові від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19), щодо обов'язкової участі органу опіки та піклування в розгляді сімейних спорів. Верховний Суд нагадує, що за частиною четвертою статті 263 ЦПК України суд при виборі й застосуванні норми права враховує висновки щодо її застосування, викладені в постановах Верховного Суду, а доводи касаційної скарги оцінюються через системний аналіз норм матеріального права. Відповідно до статті 19 СК України участь органу опіки та піклування обов'язкова в спорах про участь одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця її проживання, позбавлення та поновлення батьківських прав, побачення з дитиною матері чи батька, позбавлених батьківських прав, відібрання дитини від особи, яка тримає її не на підставі закону чи рішення суду, управління батьками майном дитини, скасування усиновлення та визнання його недійсним. Орган опіки подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною чи брати участь у її вихованні, а також інших документів, що стосуються справи. Суд може не погодитися з таким висновком, якщо він недостатньо обґрунтований або суперечить інтересам дитини. У справах про місце проживання дитини суди мають виходити насамперед з її інтересів, враховуючи сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан, і дотримуватися балансу між інтересами дитини, правом батьків на виховання та їхнім обов'язком діяти в її інтересах. Справу направлено на новий розгляд до апеляційного суду, зокрема з огляду на принцип процесуальної економії, адже саме цей суд уповноважений встановлювати фактичні обставини, досліджувати й оцінювати докази. Під час нового розгляду він має з'ясувати доцільність визначення місця проживання дитини з батьком або матір'ю з урахуванням висновків органів опіки щодо обох варіантів, найкращих інтересів дитини та її чутливості. Для судових експертів-психологів позиція важлива тим, що психологічний стан дитини прямо названо серед обставин, які суд зважує поряд із висновком органу опіки та піклування.

Ключові слова: Верховний Суд, орган опіки та піклування, висновок органу опіки та піклування, місце проживання дитини, найкращі інтереси дитини, стаття 19 Сімейного кодексу України, участь у вихованні дитини, психологічний стан дитини, процесуальна економія.

Legal Position of the Supreme Court: Participation of the Guardianship Authority and Submission of Its Written Opinion Are Mandatory in Disputes over a Parent's Participation in a Child's Upbringing, the Child's Place of Residence and Similar Matters

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. The paper presents the legal position of the Civil Cassation Court within the Supreme Court set out in its ruling of 23 December 2020 in case No. 712/11527/17 (proceedings No. 61-18882sv19). The Court recalls that under Article 263(4) of the Civil Procedure Code of Ukraine courts must take into

account the Supreme Court's conclusions on the application of legal provisions, and that cassation arguments are assessed through a systematic analysis of substantive law. Under Article 19 of the Family Code of Ukraine, the participation of the guardianship and custody authority is mandatory in disputes concerning a parent's participation in a child's upbringing, the child's place of residence, deprivation and restoration of parental rights, visits by parents deprived of such rights, removal of a child from a person holding the child unlawfully, parental management of the child's property, and cancellation or invalidation of adoption. The authority submits a written opinion based on an inspection of the living conditions of the child, the parents and other persons wishing to live with the child, as well as on other documents. A court may depart from that opinion if it is insufficiently reasoned or contrary to the child's interests. In residence disputes courts must give priority to the child's interests, taking into account stable social ties, place of study and psychological state, and balance them against parental rights and duties. Relying also on the principle of procedural economy, the Supreme Court remitted the case to the appellate court, which is empowered to establish facts and assess evidence, and instructed it to decide whether the child should live with the father or the mother in light of the guardianship authorities' opinions and the child's best interests. For forensic psychologists, the ruling confirms that the child's psychological state is weighed together with the guardianship authority's opinion.

Keywords: Supreme Court of Ukraine, guardianship and custody authority, written opinion of the guardianship authority, child's place of residence, best interests of the child, Family Code of Ukraine, parental rights, psychological state of the child, procedural economy.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.12.2020 у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 23.01.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pravova pozytsiia Verkhovnoho Sudu: uchast orhanu opiky ta pikluvannia ta podannia nym pysmovoho vysnovku pry rozghliadi sporiv shchodo uchasti odnoho z batkiv u vykhovanni dytyny, vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny toshcho ye oboviazkova [Legal Position of the Supreme Court: Participation of the Guardianship Authority and Submission of Its Written Opinion Are Mandatory in Disputes over a Parent's Participation in a Child's Upbringing, the Child's Place of Residence and Similar Matters] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4128-pravova-pozitsiya-verkhovnogo-sudu-uchast-organu-opiki-ta-pikluvannya-ta-podannya-nim-pismovogo-visnovku-pri-rozglyadi-sporiv-shchodo-uchasti-odnogo-z-batkiv-u-vikhovanni-ditini-viznachennya-mistsya-prozhivannya-ditini-toshcho-e-obov-yazkova (onovlena versiia vid 24.01.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.12.2020 u spravi № 712/11527/17 (provadzhennia № 61-18882sv19) [Ruling of the Civil Cassation Court Within the Supreme Court of 23.12.2020 in Case No. 712/11527/17 (Proceedings No. 61-18882Sv19)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93835748 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ: ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА ПСИХОЛОГА Є НЕ НАЛЕЖНИМ ДОКАЗОМ У СПРАВІ З ПРИЧИНИ 1) НЕ УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГОМ ФАКТИЧНИХ ОБСТАВИН СПРАВИ, 2) НЕ СПІЛКУВАННЯ ПСИХОЛОГА З ДИТИНОЮ АБО ОДНИМ ІЗ БАТЬКІВ, 3) НЕ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СПРАВИ[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Предметом матеріалу є правова позиція Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду з постанови від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19) щодо доказового значення висновку спеціаліста-психолога в спорі про місце проживання малолітньої дитини. Апеляційний суд узяв до уваги висновок спеціаліста за результатами психологічного дослідження від 18 червня 2019 року № 04/19, виконаного юридичним психологом. Верховний Суд установив, що цей висновок ґрунтувався на поясненнях матері та окремих документах, наданих лише однією стороною; матеріалів справи психолог не досліджувала, з дитиною та батьком особисто не спілкувалася, а висновки про зв'язок матері з дитиною такого віку мали загальний характер і не враховували фактичних обставин справи. Тому такий висновок не містить інформації щодо предмета доказування і не є належним доказом. Суд нагадав, що в спорах про місце проживання дитини вирішальними є її інтереси з урахуванням сталих соціальних зв'язків, місця навчання, психологічного стану та балансу між інтересами дитини і правами та обов'язками батьків. Наведено тлумачення частини першої статті 161 СК України з постанови КЦС ВС від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18: суд зважає на ставлення батьків до виконання обов'язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, її вік і стан здоров'я, особисті якості батьків, їхні стосунки з дитиною та можливість створити умови для виховання й розвитку. З постанови Великої Палати Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 402/428/16-ц відтворено висновок, що Декларація прав дитини не є міжнародним договором, тоді як стаття 3 Конвенції про права дитини, ратифікованої 27 лютого 1991 року, зобов'язує всі суди приділяти першочергову увагу найкращим інтересам дитини. Висновки судів обох інстанцій щодо місця проживання дитини Верховний Суд визнав передчасними. Для судових експертів-психологів і спеціалістів позиція окреслює мінімальні вимоги до дослідження: вивчення матеріалів справи, особисте обстеження дитини й обох батьків і прив'язку висновків до конкретних обставин.

Ключові слова: висновок спеціаліста-психолога, належність доказів, предмет доказування, місце проживання дитини, найкращі інтереси дитини, Верховний Суд, стаття 161 Сімейного кодексу України, Конвенція про права дитини, психологічне дослідження.

Legal Position of the Supreme Court: A Psychologist's Specialist Opinion Is Not Relevant Evidence Where the Psychologist (1) Disregarded the Facts of the Case, (2) Did Not Communicate with the Child or One of the Parents, and (3) Did Not Examine the Case File

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. The paper analyses the position of the Civil Cassation Court within the Supreme Court, set out in its ruling of 23 December 2020 in case No. 712/11527/17 (proceedings No. 61-18882sv19), on the evidential value of a psychologist's specialist opinion in a dispute over a young child's

place of residence. The appellate court had relied on an opinion of 18 June 2019 No. 04/19 prepared by a legal psychologist. The Supreme Court found that the opinion was based on the mother's explanations and on documents supplied by one party only; the psychologist had not examined the case file or personally communicated with the child or the father, and her conclusions about the bond between a mother and a child of that age were general and detached from the facts. Such an opinion contains no information on the facts to be proved and is therefore not relevant evidence. The Court reiterated that in residence disputes the child's interests prevail, with regard to stable social ties, place of study, psychological state and the balance between the child's interests and parental rights and duties. It cited its interpretation of Article 161(1) of the Family Code of Ukraine in case No. 377/128/18 (14 February 2019), covering the parents' attitude to their duties, the child's attachment to each parent, age, health, the parents' personal qualities and their ability to provide for upbringing, and the Grand Chamber's ruling in case No. 402/428/16-ts (17 October 2018) on the binding force of Article 3 of the Convention on the Rights of the Child. The lower courts' conclusions were held premature. For forensic psychologists the ruling sets minimum standards: study of the case file, personal assessment of the child and both parents, and conclusions tied to the specific circumstances.

Keywords: psychologist's specialist opinion, relevance of evidence, facts to be proved, child's place of residence, best interests of the child, Supreme Court of Ukraine, Family Code of Ukraine, Convention on the Rights of the Child, psychological assessment.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.12.2020 у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 23.01.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pravova pozytsiia Verkhovnoho Sudu: vysnovok spetsialista psykholoha ye ne nalezhnym dokazom u spravi z prychyny 1) ne urakhuvannia psykholohom faktychnykh obstavyn spravy, 2) ne spilkuvannia psykholoha z dytynoiu abo odnym iz batkiv, 3) ne vyvchennia materialiv spravy [Legal Position of the Supreme Court: A Psychologist's Specialist Opinion Is Not Relevant Evidence Where the Psychologist (1) Disregarded the Facts of the Case, (2) Did Not Communicate with the Child or One of the Parents, and (3) Did Not Examine the Case File] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4127-pravova-pozitsiya-verkhovnogo-sudu-visnovok-spetsialista-psikhologa-bez-urakhuvannya-faktichnikh-obstavin-spravi-ne-spilkuvannya-z-ditinoyu-ta-jiji-batkami-ne-vivchennya-materialiv-spravi-e-ne-nalezhnim-dokazom-u-spravi (onovlena versiia vid 24.01.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.12.2020 u spravi № 712/11527/17 (provadzhennia № 61-18882sv19) [Ruling of the Civil Cassation Court Within the Supreme Court of 23.12.2020 in Case No. 712/11527/17 (Proceedings No. 61-18882Sv19)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93835748 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ОРГАНОМ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СФОРМУЛЬОВАНІ ВЕРХОВНИМ СУДОМ У ПОСТАНОВІ ВІД 10.04.2019 У СПРАВІ №464/3789/17[1]

Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд)

Реферат. Постановою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10 квітня 2019 р. у справі № 464/3789/17 сформульовано загальні підходи до відшкодування моральної шкоди, завданої органом державної влади. Правову основу позиції суду становлять ст. 56 Конституції України, що гарантує відшкодування за рахунок держави шкоди від незаконних рішень, дій чи бездіяльності органів влади та їхніх посадових осіб, ч. 1 ст. 2 КАС України і ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З посиланням на рішення ЄСПЛ у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (2009) суд доходить висновку, що адекватне відшкодування шкоди, зокрема моральної, є одним з ефективних засобів юридичного захисту. Тлумачачи ст. 23 ЦК України, Верховний Суд визначає моральну шкоду як страждання або приниження, тобто негативні емоції (біль, муку, тривогу, страх, стрес, розчарування, відчуття несправедливості, тривалу невизначеність тощо), спричинені протиправною поведінкою. Проте не кожна негативна емоція досягає рівня страждання чи приниження. Його оцінюють з урахуванням мотивів протиправних дій, їх інтенсивності, тривалості, повторюваності, фізичних і психологічних наслідків, а в окремих випадках статі, віку та стану здоров'я потерпілого. Позивач має довести, які саме дії спричинили страждання, яку шкоду вони заподіяли і якого вона розміру. Суд, у свою чергу, встановлює негативний вплив, причиново-наслідковий зв'язок і співмірність відшкодування. Шкоду відшкодовують незалежно від вини (ст. 1173 ЦК України), а обов'язок доведення правомірності рішень і дій покладено на відповідача (ч. 2 ст. 77 КАС України). Оскільки «розумність» і «справедливість» є оціночними поняттями, суди першої та апеляційної інстанцій мають широку свободу розсуду під час визначення розміру відшкодування. У редакційному коментарі журнал наголошує, що факт моральних страждань і розмір відшкодування можна обґрунтувати висновком судово-психологічної експертизи, проведеної атестованим судовим експертом за Методикою психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди (реєстраційний код 14.1.75, введена в дію з 18.01.2019), і що учасник справи вправі подати висновок експерта, складений на його замовлення (ст. 104 КАС України). Названі судом критерії придатні як орієнтир для експертного дослідження переживань особи.

Ключові слова: моральна шкода, відшкодування моральної шкоди, суб'єкт владних повноважень, Верховний Суд, адміністративне судочинство, ефективний засіб юридичного захисту, стаття 13 Конвенції, страждання і приниження, розумність і справедливість, судово-психологічна експертиза, висновок експерта на замовлення учасника справи.

General Approaches to Compensation for Moral Damage Caused by a Public Authority, as Formulated by the Supreme Court in Its Ruling of 10 April 2019 in Case No. 464/3789/17

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud).

Abstract. In its ruling of 10 April 2019 in case No. 464/3789/17, the Administrative Cassation Court within the Supreme Court of Ukraine set out general approaches to compensation for moral

(non-pecuniary) damage caused by public authorities. The Court relied on Article 56 of the Constitution of Ukraine, Article 2(1) of the Code of Administrative Procedure of Ukraine, Article 13 of the European Convention on Human Rights and the judgment of the European Court of Human Rights in Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine (2009), concluding that adequate compensation, including for moral damage, is an effective legal remedy. Interpreting Article 23 of the Civil Code of Ukraine, the Court defined moral damage as suffering or humiliation, i.e. negative emotions such as pain, anxiety, fear, stress, frustration, a sense of injustice or prolonged uncertainty caused by unlawful conduct. Not every negative emotion reaches that threshold: the assessment depends on the motives, intensity, duration and repetition of the unlawful acts, their physical or psychological consequences and, in some cases, the victim's sex, age and health. The claimant must prove which acts caused suffering, what harm resulted and its extent, while the court establishes the causal link and the proportionality of the award. Liability does not depend on fault (Article 1173 of the Civil Code), and the authority bears the burden of proving that its actions were lawful. Since reasonableness and fairness are evaluative notions, first-instance and appellate courts enjoy wide discretion in setting the amount. An editorial comment adds that a forensic psychological examination under registered methodology No. 14.1.75 can establish the fact of suffering and substantiate the amount, and that a party may submit an expert opinion obtained at its own request.

Keywords: moral damage, non-pecuniary damage, compensation, public authority, Supreme Court of Ukraine, administrative proceedings, effective remedy, European Convention on Human Rights, suffering and humiliation, reasonableness and fairness, forensic psychological examination.

Першоджерело: *Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 10.04.2019 у справі № 464/3789/17.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 21.02.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud). Zahalni pidkhody do vidshkoduvannia moralnoi shkody, zavdanoi orhanom derzhavnoi vlady sformulovani Verkhovnym Sudom u postanovi vid 10.04.2019 u spravi №464/3789/17 [General Approaches to Compensation for Moral Damage Caused by a Public Authority, as Formulated by the Supreme Court in Its Ruling of 10 April 2019 in Case No. 464/3789/17] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4363-zagalni-pidkhodi-do-vidshkoduvannya-moralnoji-shkodi-zavdanoji-organom-derzhavnoji-vladi-sformulovani-verkhovnim-sudom-u-postanovi-vid-10-04-2019-u-spravi-464-3789-17 (onovlena versiia vid 21.02.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 10.04.2019 u spravi № 464/3789/17 [Ruling of the Administrative Cassation Court Within the Supreme Court of 10.04.2019 in Case No. 464/3789/17]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/81046506 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ВЕРХОВНИЙ СУД ПОГОДИВСЯ З РІШЕННЯМ АПЕЛЯЦІЇ ПРО ВІДХИЛЕННЯ ВИСНОВКА СПЕЦІАЛІСТА - ПСИХОЛОГА З ПІДСТАВ НЕ ВІДНЕСЕННЯ ЙОГО ДО КОЛА ДОКАЗІВ, ВИЗНАЧЕНИХ СТАТТЕЮ 69 КАС УКРАЇНИ ТА ПРИСУДЖЕНОЮ КОМПЕНСАЦІЄЮ ЗА ЗАВДАНУ МОРАЛЬНУ ШКОДУ У РОЗМІРІ ОДНА ТИСЯЧА ГРИВЕНЬ[1]

Верховний Суд (Касаційний адміністративний суд)

Реферат. Спір про відшкодування моральної шкоди, завданої протиправними діями патрульного поліцейського, Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду розглянув у постанові від 26 січня 2021 р. у справі № 335/5271/17. Позивач вимагав 100 000 грн і посилався на висновок спеціаліста-психолога від 17 липня 2017 р., за яким грошовий еквівалент його моральних страждань становив від 320 000 до 490 000 грн; заявлену суму, з огляду на стан державного бюджету, він називав символічною. Страждання позивач пов'язував із неприємними й соромними спогадами, психологічним дискомфортом, пережитим приниженням, а також із потребою звертатися до фахівців і витрачати робочий та особистий час. Апеляційний суд дослідив відеозапис події, врахував короткочасність конфлікту, поведінку обох сторін і наявність у позивача психологічного стресу та присудив 1000 грн. Висновок спеціаліста-психолога він відхилив, бо такий документ не належав до доказів, передбачених ст. 69 КАС України в редакції, чинній до 15.12.2017. Звернення до фахівців і витрати часу суд не визнав моральними стражданнями в розумінні ст. 23 ЦК України. Верховний Суд визнав ці висновки правильними. Він відтворив загальні підходи з постанови від 10.04.2019 у справі № 464/3789/17: моральна шкода полягає у стражданні або приниженні, не всі негативні емоції досягають такого рівня, а суд має встановити негативний вплив, причиново-наслідковий зв'язок і співмірність відшкодування. Оскільки «розумність» і «справедливість» є оціночними поняттями, суди першої та апеляційної інстанцій мають широку свободу розсуду і не зобов'язані присуджувати саме ту суму, яку назвав позивач. Доводи скаржника про невмотивоване зменшення суми касаційний суд відхилив. Для практики постанова важлива з двох причин. По-перше, вона показує, що позасудовий висновок спеціаліста-психолога, не будучи висновком експерта, може залишитися поза доказовою базою. По-друге, редакція журналу в коментарі радить звертатися до атестованого судового експерта-психолога, який застосовує зареєстровану Методику психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди (код 14.1.75), і нагадує про право учасника справи подати висновок експерта, складений на його замовлення (ст. 104 КАС України).

Ключові слова: моральна шкода, відшкодування моральної шкоди, висновок спеціаліста-психолога, висновок експерта, докази в адміністративному процесі, стаття 69 КАС України, Верховний Суд, патрульна поліція, розумність і справедливість, судово-психологічна експертиза, Методика 14.1.75.

The Supreme Court Upheld the Appellate Court's Rejection of a Psychologist Specialist's Opinion as Not Falling Within the Evidence Defined by Article 69 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine and Its Award of UAH 1,000 in Compensation for Moral Damage

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud).

Abstract. The ruling of the Administrative Cassation Court within the Supreme Court of Ukraine of 26 January 2021 in case No. 335/5271/17 concerns a claim for moral damage caused by the unlawful actions of a patrol police officer. The claimant sought UAH 100,000, relying on a psychologist specialist's opinion of 17 July 2017 that valued his suffering at UAH 320,000 to 490,000. He described distressing and shameful memories, psychological discomfort and humiliation, as well as the need to consult professionals and spend working and personal time on the matter. Having examined video footage of the incident, the appellate court took into account the brief duration of the conflict, the conduct of both parties and the claimant's psychological stress, and awarded UAH 1,000. It rejected the specialist's opinion because such a document was not among the types of evidence listed in Article 69 of the Code of Administrative Procedure as in force before 15 December 2017, and held that time spent and professional consultations are not moral suffering under Article 23 of the Civil Code. The Supreme Court endorsed these findings, restated the general approaches of its ruling of 10 April 2019 in case No. 464/3789/17 and confirmed that lower courts have wide discretion and need not award the sum claimed. For practice, the ruling shows that an out-of-court opinion of a specialist, as opposed to an expert opinion, may be disregarded as evidence. An editorial comment recommends turning to a certified forensic psychologist applying registered methodology No. 14.1.75 and recalls a party's right to submit an expert opinion obtained at its own request.

Keywords: moral damage, compensation, psychologist specialist's opinion, expert opinion, evidence in administrative proceedings, Code of Administrative Procedure of Ukraine, Supreme Court of Ukraine, patrol police, judicial discretion, forensic psychological examination.

Першоджерело: *Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 26.01.2021 у справі № 335/5271/17.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 21.02.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi administratyvnyi sud). Verkhovnyi Sud pohodyvsia z rishenniam apeliatsii pro vidkhylennia vysnovka spetsialista - psykholoha z pidstav ne vidnesennia yoho do kola dokaziv, vyznachenykh statteiu 69 KAS Ukrainy ta prysudzhenoiu kompensatsiieiu za zavdanu moralnu shkodu u rozmiri odna tysiacha hryven [The Supreme Court Upheld the Appellate Court's Rejection of a Psychologist Specialist's Opinion as Not Falling Within the Evidence Defined by Article 69 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine and Its Award of UAH 1,000 in Compensation for Moral Damage] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/4362-verkhovnij-sud-pogodivsya-z-rishennyam-apelyatsiji-pro-vidkhilennya-visnovoka-spetsialista-psikhologa-z-pidstav-ne-vidnesennya-jogo-do-kola-dokaziv-viznachenikh-statteyu-69-kodeksu-administrativnogo-sudochinstva-ukrajini-ta-prisudzhenoyu-kompensatsieyu-za-zavdanu-pozivachu-moralnu-shkodu-u-rozmiri-odna-tisyacha-griven (onovlena versiia vid 22.02.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 26.01.2021 u spravi № 335/5271/17 [Ruling of the Administrative Cassation Court Within the Supreme Court of 26.01.2021 in Case No. 335/5271/17]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94394101 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Відчуження одного з батьків другим – це психологічне насилля над дитиною[1]

20.01.2021

Короткий зміст. 9 грудня 2020 року суддя у відставці Єрусалимського суду у сімейних справах Філіп Маркус прочитав онлайн-лекцію «Відчуження батьків = психологічне насильство над дітьми», згодом перекладену українською. Він описав прояви й наслідки відчуження для дитини та запропонував пріоритетний розгляд таких справ, попереднє слухання не пізніше 14 днів і санкції за невиконання судових наказів. Михайло Шумило з Верховного Суду згадав синдром PAS, описаний Р. Гарднером 1985 року, і навів статистику КЦС ВС щодо справ про участь у вихованні та місце проживання дитини.

Громадська організація «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» з 21 січня 2021 року розпочинає роботу щодо відпрацювання системи Автоматизованого анонімного тестування для складання кваліфікаційного іспиту по експертним спеціальностям[2]

21.01.2021

Короткий зміст. ГО «Всеукраїнська незалежна науково-дослідна експертна спілка» з 21 січня 2021 року розпочинає пробне відпрацювання електронної системи автоматизованого анонімного тестування для кваліфікаційного іспиту судових експертів, запровадженої наказом Мін'юсту від 28.04.2020 № 1540/5 (чинність відтерміновано до 28 березня 2021 року). Доступи для членів спілки отримав член президії НКМР при Мін'юсті Назаров О. А. Члени спілки фіксуватимуть зауваження за 13 спеціальностями, серед них 14.1 «Психологічні дослідження». Описано три етапи іспиту та правила оцінювання.

КЦС ВС указав на особливості доказування у справах про визначення місця проживання дитини[3]

22.01.2021

Короткий зміст. Постановою від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 КЦС ВС скасував рішення попередніх інстанцій у спорі батьків про місце проживання малолітньої дитини й направив справу на новий апеляційний розгляд. Суд відкинув «презумпцію» проживання дитини з матір'ю, нагадав про примат інтересів дитини за Конвенцією про права дитини і про обов'язковий висновок органу опіки (ст. 19 СК України). Для психологів важлива оцінка висновку спеціаліста: він ґрунтувався лише на поясненнях і документах матері, а психолог не вивчала матеріалів справи й не спілкувалася з дитиною та батьком.

Відеоефір online Міжнародної науково-практичної конференції «СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» м.Львів 19 лю-

того 2021 року[4]

19.02.2021

Короткий зміст. 19 лютого 2021 року у Львові відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: реалії та перспективи». Її організували Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, Національний офіс інтелектуальної власності та ГО «Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності». Захід транслювали online на YouTube-каналі «Разом TV», і на сторінці журналу оприлюднено відеоефір конференції. Запис стане в пригоді експертам, які досліджують об'єкти інтелектуальної власності.

Міністерство юстиції України оновило інформацію щодо вартості однієї експертогодини в 2021 році, яка становить з 29 січня 2021 року - 171,61 грн.[5]

20.02.2021

Короткий зміст. Наказом Мін'юсту від 29.01.2021 № 343/5 з урахуванням індексу споживчих цін за 2020 рік вартість однієї експертогодини в науково-дослідних установах судових експертиз Мін'юсту на 2021 рік установлено в розмірі 171,61 грн. Нагадано, що вартість експертизи визначають за постановами КМУ від 1 липня 1996 р. № 710 і від 27 квітня 2006 р. № 590 залежно від складності та фактично витраченого часу. Наведено роз'яснення п. 45 постанови Пленуму ВССУ від 17.10.2014 № 10 про розподіл витрат на експертизу (ст. 86, 88 ЦПК) і норми ст. 15 Закону «Про судову експертизу» про оплату експертиз на замовлення сторін.

Директоратом правосуддя та кримінальної юстиції було підготовлено Моніторинговий звіт за 2020 рік, який включає у тому числі розділ ефективності нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності[6]

21.02.2021

Короткий зміст. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції Мін'юсту підготував Моніторинговий звіт за 2020 рік, затверджений 15 січня 2021 року заступником Міністра юстиції О. Банчуком. У розділі про судово-експертну діяльність проаналізовано 9 проблем. Запропоновано визначити термін «судовий експерт» у Законі «Про судову експертизу», замінити в процесуальних кодексах «експерта з питань права» на «консультанта з питань права», закріпити за Мін'юстом формування політики в цій сфері, створити єдині експертно-кваліфікаційну та дисциплінарну комісії, окреслено повноваження саморегулівної організації судових експертів.

References

1. Vidchuzhennia odnoho z batkiv druhym – tse psykholohichne nasyllia nad dytynoiu [Alienation of a Child from One Parent by the Other Is Psychological Violence Against the Child]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 20 sich. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4102-vid-chuzhennya-odnogo-z-batkiv-drugim-ce-psihologichne-nasillya-nad-ditinoyu (onovlena versiia vid 20.01.2021). [in Ukrainian].

2. Hromadska orhanizatsiia "Vseukrainska nezalezhna naukovo-doslidna ekspertna spilka" z 21 sichnia 2021 roku rozpochynaie robotu shchodo vidpratsiuvannia systemy Avtomatyzovanoho anonimnoho testuvannia dlia skladannia kvalifikatsiinoho ispytu po ekspertnym spetsialnostiam [From 21 January 2021, the NGO "All-Ukrainian Independent Research Expert Union" Begins Developing an Automated Anonymous Testing System for Qualification Examinations in Expert Specialities]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 21 sich. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4107-gromadska-organizatsiya-vseukrajinska-nezalezhna-naukovo-doslidna-ekspertna-spilka-z-21-sichnya-2021-roku-rozpochinae-robotu-shchodo-vidpratsyuvannya-sistemi-avtomatizovanogo-anonimnogo-testuvannya-pid-chas-skladannya-kvalifikatsijnogo-ispitu-po-ekspertnij-spetsialnosti-probni-testuvannya (onovlena versiia vid 21.01.2021). [in Ukrainian].

3. KTSS VS ukazav na osoblyvosti dokazuvannia u spravakh pro vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny [The Civil Cassation Court of the Supreme Court Pointed out the Features of Proof in Cases on Determining a Child's Place of Residence]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 22 sich. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4123-kcs-vs-ukazav-na-osoblivosti-dokazuvannya-u-spravah-pro-viznachennya-miscya-prozhivannya-ditini (onovlena versiia vid 22.01.2021). [in Ukrainian].

4. Videoefir online Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "SUDOVA EKSPERTYZA OBIEKTIV INTELEKTUALNOI VLASNOSTI: REALII TA PERSPEKTYVY" m.Lviv 19 liutoho 2021 roku [Video Broadcast of the Online International Scientific and Practical Conference "Forensic Examination of Intellectual Property Objects: Realities and Prospects", Lviv, 19 February 2021]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 19 liut. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4357-videoefir-online-mizhnarodnoji-naukovo-praktichnoji-konferentsiji-sudova-ekspertiza-ob-ektiv-intelektualnoji-vlasnosti-realiji-ta-perspektivi-m-lviv-19-lyutogo-2021-roku (onovlena versiia vid 19.02.2021). [in Ukrainian].

5. Ministerstvo yustytsii Ukrainy onovylo informatsiiu shchodo vartosti odniiei ekspertohodyny v 2021 rotsi, yaka stanovyt z 29 sichnia 2021 roku - 171,61 hrn [The Ministry of Justice of Ukraine Updated Information on the Cost of One Expert Hour in 2021, Which Amounts to UAH 171.61 from 29 January 2021]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 20 liut. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4360-ministerstvo-yustitsiji-ukrajini-onovilo-informatsiyu-shchodo-vartosti-1-ekspertogodini-v-2021-rotsi-yaka-stanovit-z-29-sichnya-2021-roku-171-61-grn (onovlena versiia vid 20.02.2021). [in Ukrainian].

6. Dyrektoratom pravosuddia ta kryminalnoi yustytsii bulo pidhotovleno Monitorynhovyi zvit za 2020 rik, yakyi vkliuchaie u tomu chysli rozdil efektyvnosti normatyvno-pravovoho rehuliuvannia u sferi sudovo-ekspertnoi diialnosti [The Directorate of Justice and Criminal Justice Prepared the Monitoring Report for 2020, Which Includes a Section on the Effectiveness of Regulation of Forensic Expert Activity]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2021. 21 liut. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/4364-direktoratom-pravosuddya-ta-kriminalnoji-yustitsiji-bulo-pidgotovleno-monitoringovij-zvit-za-2020-rik-yakij-vklyuchae-u-tomu-chisli-rozdil-efektivnosti-normativno-pravovogo-regulyuvannya-u-sferi-sudovo-ekspertnoji-diyalnosti (onovlena versiia vid 21.02.2021). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Демонстраційний тест EyeDetect

Як виглядає перевірка на EyeDetect на практиці? Журнал показав це на прикладі демонстраційного тесту, у якому обстежуваний приховує задумане число.

У демонстраційному тесті людина обирає число й намагається його приховати, а система відстежує ледь помітні зміни в роботі окорухового апарату під час пред'явлення стимулів [1].

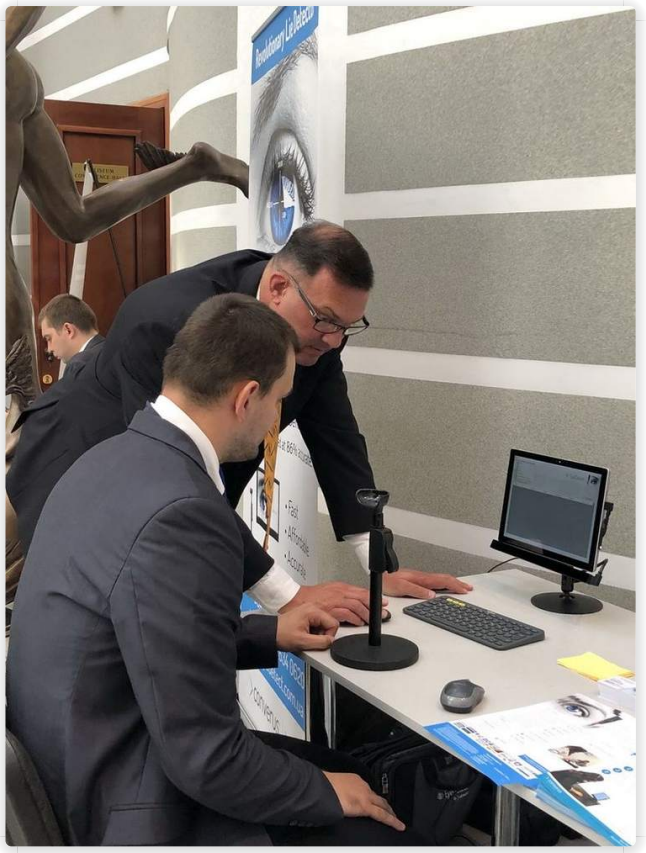

Проходження тесту на станції EyeDetect [2]

Порядок роботи простий: обстежуваний проходить тест тривалістю близько 30 хвилин, дані зчитуються й шифруються, а протягом 5 хвилин автоматичні алгоритми інтерпретують їх і видають результат. Станцію можна встановити в офісі або взяти портативну для роботи у віддалених підрозділах; навчитися керувати програмами тесту можна менш ніж за 3 години [3].

Тестування на EyeDetect: оператор і обстежуваний [2]

Розробники наголошують на неупередженості процедури: результат формують автоматичні алгоритми, тож вплив кваліфікації оператора на висновок зменшується [3].

References

1. Demonstratsionnyy test vyyavleniya lzhi c ispolzovaniem EyeDetect (Aydetekt). Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 17 listop. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/1034-demonstratsionnyj-test-c-ispolzovaniem-eyedetect-ajdetekt (onovlena versiia vid 23.11.2021). [in Russian].

2. Na III Mezhdunarodnom Kongresse rassledovateley i ekspertov po krizisnym situatsiyam 06-07 iyunya 2019 goda v Kieve byla predstavlena sovremennaya mezhdunarodnaya mobilnaya tekhnologiya vyyavleniya skryvaemoy informatsii EyeDetect. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 10 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/958-na-iii-mezhdunarodnom-kongresse-rassledovatelej-i-ekspertov-po-krizisnym-situatsiyam-06-07-ibnya-2019-goda-v-kieve-byla-predstavlena-sovremennaya-mezhdunarodnaya-mobilnaya-tekhnologiya-vyyavleniya-skryvaemoj-informatsii-eyedetect (onovlena versiia vid 23.11.2021). [in Russian].

3. Videointervyu Devida Raskina odnogo iz vedushchikh poligrafologov sovremennosti o EyeDetect - sovremennoy mobilnoy tekhnologii detektsii skryvaemoy informatsii. Sudovo-psikhologichna ekspertiza. Zastosuvannya poligrafa i spetsialnikh znan v yuridichniy praktitsi : vebsayt. 2019. 22 cherv. URL: https://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/963-eyedetect-sovremennaya-mobilnaya-tekhnologiya-detektsii-skryvaemoj-informatsii-ee-ekonomicheskie-i-nauchno-obosnovanye-preimushchestva-pri-ispolzovanii-v-krizisnykh-situatsiyakh (onovlena versiia vid 05.11.2026). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у січні–лютому 2021 р. — у період виходу цього номера[8].

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	кпк	32
3	товарознавча експертиза	21
4	антикорупційна експертиза	20
5	психологічна експертиза	20
6	почеркознавча експертиза	20
7	експертиза проектної документації	7
8	перша приватна експертиза	5

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «антикорупційна експертиза» (+40 %).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)* Правова позиція Верховного Суду: участь органу опіки та піклування та подання ним письмового висновку при розгляді спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини тощо є обов'язкова	6 478
2	*Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)* Правова позиція Верховного Суду: висновок спеціаліста психолога є не належним доказом у справі з причини 1) не урахування психологом фактичних обставин справи, 2) не спілкування психолога з дитиною або одним із батьків, 3) не вивчення матеріалів справи	6 347
3	*Верховний Суд (Касаційний кримінальний суд)* Позиція Верховного Суду: сторона захисту вправі збирати докази після того, як обвинувальний акт було передано до суду, у тому числі звертатись до судових експертів та призначати експертизу	5 221
4	Директоратом правосуддя та кримінальної юстиції було підготовлено Моніторинговий звіт за 2020 рік, який включає у тому числі розділ	2 371

	ефективності нормативно-правового регулювання у сфері судово-експертної діяльності	
5	Демонстраційний тест EyeDetect	2 208

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

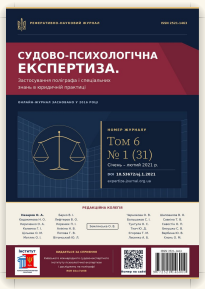

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2021. Т. 6, № 1 (31). 31 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2021. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19801-2021-1-36.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2021. Vol. 6, No. 1 (31). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2021. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Larson Constructs the First Modern Polygraph. EBSCO Research Starters. URL: https://www.ebsco.com/research-starters/history/larson-constructs-first-modern-polygraph (data zvernennia: 04.11.2026).

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.01.2021–28.02.2021 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.01.2021–28.02.2021]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2021-01-01%202021-02-28&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2021. Том 6, № 1 (31)
січень–лютий 2021 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 31 с.

DOI 10.53672/ej.1.2021. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua